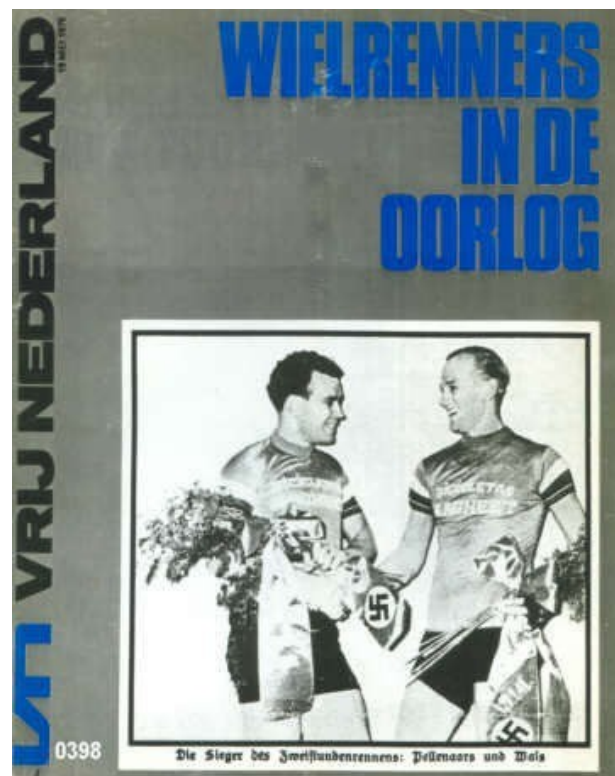
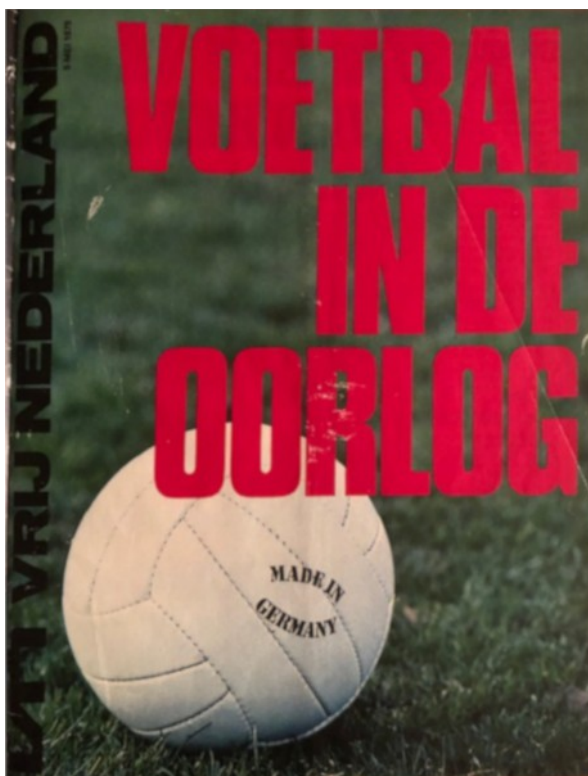

Pronken met andermans veren, of: plagiaat in vier etappes (1979/1987/2010/2012)

Bijlage bij de [De zaak Ad van Liempt](#)

© Bart FM Droog, 7 augustus 2019
[Droog Magazine](#), 2019

In 1979 maakten Frits Barend en Henk van Dorp de *Vrij Nederland*-bijlagen 'Voetbal in de oorlog'¹ en 'Wielrenners in de oorlog'.² Dat waren baanbrekende publicaties, waarvoor Barend en Van Dorp een jaar research hadden verricht. Dat het sportgebeuren gedurende het grootste deel van de bezetting 'gewoon'

1 Frits Barend en Henk van Dorp. Voetbal in de oorlog. *Vrij Nederland*, Amsterdam, 05-05-1979.
<https://web.archive.org/web/20120508143046/http://blogs.vn.nl/boeken/wp-content/uploads/Voetbal%20in%20de%20oorlog.pdf>

2 Frits Barend en Henk van Dorp. Wielrenners in de oorlog. *Vrij Nederland*, Amsterdam, 19-05-1979. 33 blz.
<http://www.wielersportboeken.nl/boek.php?boekid=1739>

was doorgedaan – tot de spoorwegstaking het spelen van uitwedstrijden praktisch onmogelijk maakte - en dat veel bonds- en clubbestuurders gewillig meewerkten aan het 'Jodenrein' maken van de sport, werd na 1945 deels verzwegen en/of als niet interessant beschouwd.

In 1988 interviewden Barend en Van Dorp in de tv-talkshow 'Sport Studio' (niet te verwarren met Studio Sport) de Joodse bokser Ben Bril en de Joodse scheidsrechter Leo Horn over hun oorlogservaringen.³ Een interview met Bril was oorspronkelijk gepland in de VN-bijlagen uit 1979, maar door de keuze om het in die bijlagen alleen over voetbal en wielrennen te hebben, viel Bril in 1979 buiten het project.⁴

Matty Verkamman in 2000: “De sublieme *Vrij Nederland*-bijlage Voetbal in de Oorlog uit 1979, de parel aan de kronen van Frits Barend en Henk van Dorp. Die bijlage is de basis geweest voor het ook al zo geslaagde proefschrift van André Swijtink, *In de pas, sport en lichamelijke opvoeding in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*.”⁵

3 Sport Studio, IKON-KRO/RKK, Nederland 3, 02-05-1988; 21:10-21.55 uur. (maandag). Zie ook: John Geijp. Fout. In Beeld. *Nieuwsblad van het Noorden*, Groningen, 03-05-1988.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011001151:mpeg21:a0121>

NN. Ben Bil: 'NSB'er heeft functie in Boksbond. *Het Vrije Volk*, Rotterdam, 04-05-1988.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010962810:mpeg21:a0250>

Kregel door oorlogsverleden in opspraak. *Leeuwarder Courant*, Leeuwarden, 04-05-1988.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010566643:mpeg21:a0273>

Ondezoek naar oorlogsverleden. *De Volkskrant*, Amsterdam, 09-05-1988.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ABCDDD:010856616:mpeg21:a0213>

Het blijft onduidelijk. *Nieuwsblad van het Noorden*, Groningen, 21-05-1988.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011001166:mpeg21:a0621>

RIOD. *NRC Handelsblad*, Rotterdam, 15-10-1988.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=KBNRC01:000029120:mpeg21:a0101>

4 Frits Barend, in telefoongesprek met Bart FM Droog, 09-07-2019.

5 Matty Verkamman. Verkamman. *Trouw*, Amsterdam, 06-05-2000.

<https://www.trouw.nl/nieuws/verkamman~b541505c/>

1987

VPRO-logo, 1987

In 1987 zond de VPRO de driedelige radioserie 'Sport en oorlog' uit.⁶ Een serie grotendeels gebaseerd op de VN-bijlagen.

De programmamakers wisten daardoor wie ze moesten interviewen en vaak ook wat de antwoorden zouden zijn – Barend en Van Dorp hadden dezelfde mensen dezelfde vragen voorgelegd. Noch in de programma's zelf, noch in de aftitelingen wordt op welke wijze dan ook gerept over die VN-bijlagen.

Dat maakt deze radioserie voldoet aan de Dikke van Dale-definitie van plagiaat: *het zich toe-eigenen van het geestelijk werk van anderen en het als eigen werk openbaar maken.*"

Wat heeft Ad van Liempt hiermee te maken? In eerste instantie, in 1987, niets.

De radioserie ging overigens onopgemerkt aan Barend⁷, Van Dorp en vele anderen voorbij; de drie delen werden 's zondagavonds tussen 18.00 en 19.00 uur uitgezonden.

6 1. Sport en oorlog 1: Het voorspel. VPRO, 04-10-1987. Aftiteling: "Dit eerste programma van een serie van drie over 'Sport en oorlog' werd samengesteld door Jaap de Koning en Kees Slager. Productie André Swijtink. Techniek Martin van Tol. Presentatie Arie Kleijwegt.

https://www.vpro.nl/speel~POMS_VPRO_382226~sport-en-oorlog-1-het-voorspel-het-spoor-terug~.html

2. Sport en oorlog 1: De clubs. VPRO, 11-10-1987. Aftiteling: "Dit programma werd samengesteld door Jaap de Koning en Kees Slager. Productie André Swijtink. Techniek Erik den Braber. Presentatie Arie Kleijwegt.

https://www.vpro.nl/speel~POMS_VPRO_382229~sport-en-oorlog-2-de-clubs-het-spoor-terug~.html

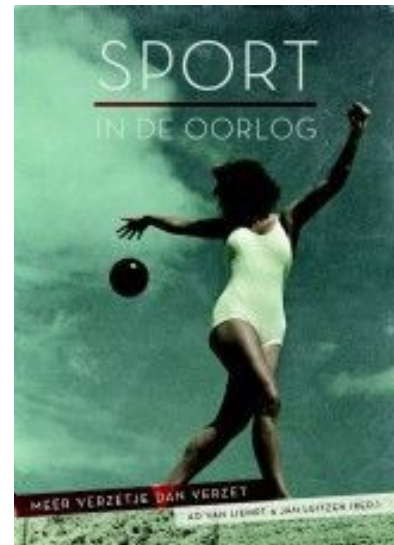
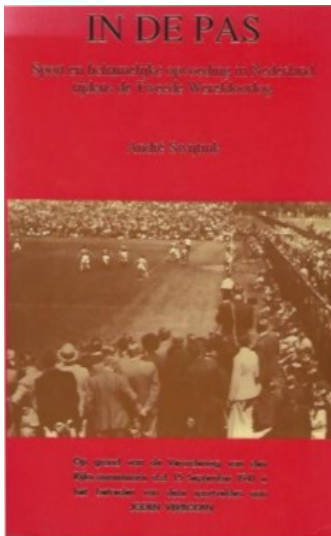
3. Sport en oorlog 1: De sportpers. VPRO, 18-10-1987. Aftiteling: "Dit programma werd samengesteld door Jaap de Koning en Kees Slager. Productie André Swijtink. Techniek Wim Rosink. Presentatie Arie Kleijwegt.

https://www.vpro.nl/speel~POMS_VPRO_382572~sport-en-oorlog-3-de-sportpers-het-spoor-terug~.html

7 Frits Barend, in telefoongesprek met Bart FM Droog, 09-07-2019.

2010

Drieëntwintig jaar later, in 2010, raakt Van Liempt betrokken in deze plagiaataffaire. Bij uitgeverij Veen verschijnt het boekje *Sport in de oorlog*.

Uit een bespreking van dit werk op *Traces of War*:

“Goed inzichtelijk over de sportbeleving in de oorlogsjaren is het openingsartikel van Ad van Liempt en Marnix Koolhaas (‘En de stadions puilden uit...’), met de kanttekening dat het toch vooral een goede samenvatting lijkt van hét boek over de sport in de oorlogsjaren, *In de pas* van André Swijtink dat onlangs onder de titel *Een sportman doet niet aan politiek* in een populaire versie opnieuw in de handel is gekomen.”⁸

Dat de recensent gelijkenissen met het boek van Swijtink waarneemt, is niet vreemd: de VN-stukken van Barend & Van Dorp uit 1979 vormen de basis van zijn studie. Zijn werk staat dan ook vol verwijzingen naar het onderzoek van zijn voorgangers. Wat te denken geeft: in 2012 bekende Van Liempt de VN-bijlagen uit 1979 te kennen – zie [Bijlage: Lunch! NPO Radio 1](#).

Een andere recensent merkte overigens over beide in 2012 verschenen boeken dit op:

“In korte tijd verschenen twee boeken over de sport in Nederland

⁸ Frans van den Muijsenberg. [Recensie] *Sport in de oorlog*. *Tracesofwar.nl*, STIWOT (Stichting Informatie Wereldoorlog Twee), Badhoevedorp, 01-06-2010.
<https://www.tracesofwar.nl/books/980/Sport-in-de-oorlog.htm>

tijdens de Tweede Wereldoorlog : een populair en onvolledig van Ad van Liempt en Jan Luitzen, een wetenschappelijk en degelijk van André Swijtink.”⁹

Om de verdere bespreking volledig aan Swijtinks werk te wijden.

De verschijning van *Sport in de oorlog* ging overigens onopgemerkt aan Barend¹⁰ en Van Dorp voorbij.

André Swijtink. *Een sportman doet niet aan politiek. Groei, populariteit van de Nederlandse sportbeoefening in oorlogstijd*. Meulenhoff, Amsterdam, 2010. 423p. Herziene en vermeerdeerde herdruk van *In de pas* (1992).

Ad van Liempt & Jan Luitzen (Red.) *Sport in de oorlog. Meer verzetje dan verzet*. [Verhalen van Erik Brouwer, Ron Couwenhoven, Marcel Goedhart, Wiep Idzenga, Ad van Liempt, Jan Luitzen, Marnix Koolhaas, Jan van Mersbergen, Yfke Nijland, Ed van Opzeeland en Leo Verheul]. Uitgeverij Veen, Amsterdam / Antwerpen, 2010. 191 p.

9 Jef Abbeel. Sport in de Tweede Wereldoorlog. Historien.nl, 23-07-2012.
<http://www.historien.nl/sport-in-de-tweede-wereldoorlog/>

10 Frits Barend, in telefoongesprek met Bart FM Droog, 09-07-2019.

2012

Twee jaar later. Op 19 april 2012 organiseert Herinneringscentrum Kamp Westerbork de tentoonstelling 'Het verdwenen elftal'.¹¹ Bij de opening gaf Ad van Liempt een lezing.¹² Frits Barend, die direct na hem overlevenden zou interviewen, hoorde Van Liempt met groeiende verbazing aan: wat Van Liempt zei leek een samenvatting van de *Vrij Nederland*-bijlagen uit 1979.¹³ Van Liempt noemde als bron voor zijn betoog herhaaldelijk VPRO-radio-uitzendingen uit 1987. Dat die gebaseerd zijn op de *VN*-bijlagen uit 1979 laat hij onvermeld.

Niet alleen Frits Barend was verbaasd. Theodor Holman, die een afschrift van de lezing onder ogen kreeg, schreef in *Het Parool*: "Ik herkende dit verhaal omdat het begint met een citaat van ing. Ad van Emmenes uit 1940. (...) Nu schrijft Van Liempt dat hij dit citaat heeft gehaald uit een VPRO-radio-uitzending uit 1987. Maar ik kende dit citaat al veel langer. Namelijk uit 1979!"¹⁴

Barend, in 2012 geïnterviewd door het Amsterdamse universiteitsblad *Folia*: "Ik dacht: god, hij komt met 'Voetbal in de oorlog' en wat nieuws. Maar wij zijn nooit genoemd." *Folia*-redacteur Jeff Pinkster vergeleek de twee stukken en concludeerde: "Inderdaad: de lezing leek wel heel veel op het boekje dat Barend in 1979 met Henk van Dorp als bijlage voor *Vrij Nederland* maakte. Barend: 'De opening, de opbouw, alle geïnterviewden en de anekdotes. Dat verwacht je niet van iemand die zich eredoctor noemt.'"¹⁵

Zijn oud-collega Henk van Dorp onderschreef de bevindingen van Frits Barend en noemde wat Van Liempt gedaan had 'hogeschooljatwerk'.¹⁶

11 Expositie over voetbal in kamp Westerbork [getiteld 'Het verdwenen elftal']. Traces of war.nl, 13-04-2012.

<https://www.tracesofwar.nl/news/1104/Expositie-over-voetbal-in-kamp-Westerbork.htm>

Typisch: op de site van Herinneringscentrum Kamp Westerbork is anno 2019 alle informatie over de expositie spoorloos verdwenen: <https://kampwesterbork.nl/zoekresultaten?searchword=elftal&searchphrase=all>

12 Ad van Liempt, lezing Kamp Westerbork, 2012. De lezing stond slechts enkele weken op de site van Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Kort na 10 mei (!) 2012 is de tekst offline gehaald.

https://web.archive.org/web/20120506033626/http://www.kampwesterbork.nl/fileadmin/user_upload/images/1_Museum/c-Tentoonstellingen/lezing_westerbork_ad_van_liempt.pdf

13 Zie noot 22.

14 Theodor Holman. Jatwerk. *Het Parool*, Amsterdam, 24-04-2012.

<https://web.archive.org/web/20190401150914/https://www.parool.nl/parool/nl/508/THEODOR-HOLMAN/article/detail/3245701/2012/04/24/Jatwerk.dhtml>

15 Jeff Pinkster. UvA-eredoctor Ad van Liempt ontkent plagiaat. *Folia*, Amsterdam, 10-05-2012.

<https://www.folia.nl/actueel/18484/uva-eredoctor-ad-van-liempt-ontkent-plagiaat>

16 Theodor Holman. *Parool*, 24-04-2012. Zie ook: Bert Brussen. Henk van Dorp: 'Ad van Liempt heeft de John Leerdam-ziekte.' *The Post Online*, Amsterdam, 26-04-2012.

<https://tpo.nl/2012/04/26/henk-van-dorp-ad-van-liempt-heeft-de-john-leerdam-ziekte/>

Volgens Van Liempt lag het anders. *Folia* noteerde uit zijn mond: “

“Als belangrijkste bron voor het stuk dat we twee jaar geleden schreven gebruikten we een serie radioprogramma’s uit 1987 die zijn gemaakt door Kees Slagter [sic] en Marnix Koolhaas. Daar kwamen veel dezelfde betrokkenen aan het woord.” [Als in de VN-stukken uit 1979](...) “In de radioserie is dat ook gewoon benoemd. Maar alle betrokkenen zijn door Marnix geïnterviewd. Voor de rede die ik schreef heb ik de transcripties gebruikt. Is dat dan jatwerk?”¹⁷

Het is een veeg teken dat Ad van Liempt hier een retorische vraag stelt, die – gezien de voorgeschiedenis – alleen maar met 'ja' beantwoord kan worden. Ook geeft hij hier een alternatieve versie van de werkelijkheid weer, want – ten overvloede – nergens in de VPRO-serie uit 1987 wordt verwezen naar de de VN-stukken uit 1979.

Nog bonter maakt VPRO-medewerker Marnix Koolhaas het. Op *TPO* verklaarde hij in 2012:

“In 1987 maakte ik met toenmalig VPRO-collega Kees Slager een driedelige radiodocumentaireserie over “Sport in de Oorlog”¹⁸

Oh? In de aftitelingen van de drie radiouitzendingen uit 1987 wordt Marnix Koolhaas, destijds 27 jaar, niet genoemd. De serie heette ook niet 'Sport in de oorlog', maar 'Sport en oorlog'.

“In de aftiteling van die uitzendingen werd ook keurig verwezen naar Vrij Nederland als één van de bronnen.”¹⁹

Not. Des te gekker is de openingsregel van zijn TPO-stuk:

“Het zou Henk van Dorp en ook Frits Barend sieren als ze eerst hun bronnen checken en dan pas commentaar geven.”²⁰

Met personen die zulke overduidelijke *Blödsinn* verkondigen valt niet te praten. Dat blijkt ook uit wat Van Liempt en Koolhaas verder verkondigen, bijkans in koor. Van Liempt:

17 Ibidem.

18 Marnix Koolhaas. Reactie op Van Liempt-gate: 'Van Dorp heeft gebrek aan inzicht'. *The Post Online*, Amsterdam, 28-04-2012.

<https://cult.tpo.nl/column/reactie-op-van-liempt-gate-van-dorp-heeft-gebrek-aan-inzicht/>

19 Ibidem.

20 Ibidem.

“Er worden verhalen gemaakt, anderen gaan daarmee verder. Je staat op elkaars schouders. Zo gaat het in de geschiedschrijving.”²¹

Koolhaas:

“We klimmen op elkaars schouders en zo groeit een goed artikel in enkele jaren uit tot een dissertatie.”²²

Het is frappant dat beide heren exact dezelfde bevreemdende beeldspraak hanteren. Want wie op andermans schouders klimt, om op dat persoon te staan, loopt gereede kans de beklommene te verpletteren – zeker als de klimmers het gewicht van een Ad van Liempt of een Marnix Koolhaas hebben. Maar alle gekheid op een stokje: het procédé dat beide heren hier bepleitten is niets anders dan een vrijbrief voor bot plagiaat. Het gaat in tegen alle wetenschappelijke en journalistieke mores.

En dat ze elkaar roeptoeteren, zonder enig onderzoek naar hoe de vork werkelijk in de steel zat, geeft *nogal* te denken.

Marnix Koolhaas hield zich anno 2019 voor commentaar onbereikbaar.

21 Van Liempt. *Folia*, 10-05-2012.

22 Marnix Koolhaas. The Post Online, 28-04-2012.

Bijlage: Lunch! NPO Radio 1

Op 25 april 2012 interviewde Frank du Mosch in het Radio 1-programma 'Lunch' Ad van Liempt over de door Theodor Holman in het Parool geuite plagiaatbeschuldiging.²³ Een transcriptie, met - in rood becommentarieerd - drie heterdaadjes.

Presentator Frank du Mosch: “Parool-columnist Theodor Holman beschuldigt journalist en historicus Ad van Liempt van jatwerk. Een speech van Van Liempt over voetbal in Kamp Westerbork zou veel letterlijke elementen bevatten uit een Vrij Nederland-verhaal van Barend en Van Dorp uit 1979. De laatste zin van de column luidt: 'Hoe zit het, Ad?' Ad van Liempt, goedemiddag.”

Ad van Liempt: “Goedemiddag.”

Du Mosch: “Hoe zit het, Ad?”

Ad van Liempt: “Het zit zo. Ik heb dit stuk, die lezing, samengesteld uit een stuk dat ik twee jaar gelezen heb geschreven als inleiding voor een boekje *Sport in de oorlog*, dat heb ik samen geschreven met Marnix Koolhaas en Marnix Koolhaas was ooit medewerker van VPRO-radio en heeft in 19... , wat is het, 87 een hele uitvoerige serie gemaakt [leugen 1; die serie werd niet door Koolhaas gemaakt; hij wordt in de aftitelingen niet genoemd], over sport in de oorlog en heeft daar heel veel mensen die het hebben meegemaakt geïnterviewd. Die interviews, dat hele programma, zijn uitgetikt. We hadden dus de letterlijke tekst van die interviews als bron. Dat hebben we gebruikt voordat stuk en uit dat stuk heb ik nu een lezing samengesteld voor Westerbork, toen ze vroegen 'wil jij die tentoonstelling openen?' Er zitten in totaal negen citaten in en acht daarvan komen letterlijk uit dat VPRO-radioprogramma, dat er ook bijgezegd, en de negende komt uit een blaadje dat in de oorlog verscheen, in 1940.

Du Mosch: : “Ja, ik wou zeggen...”

Van Liempt: “Om dan te zeggen dat het jatwerk is van een stuk uit 1979, dat is

²³ Lunch! NCRV/NPO Radio 1, 25-04-2012, 12.15 uur.

<https://www.nporadio1.nl/lunch/onderwerpen/53330-parool-columnist-beschuldigt-ad-van-liempt-van-jatwerk>

Zie ook: Bert Brussen. Henk van Dorp. 'Ad van Liempt' heeft de John Leerdam ziekte. The Post Online, Amsterdam, 26-04-2012.

<https://cult.tpo.nl/2012/04/26/henk-van-dorp-ad-van-liempt-heeft-de-john-leerdam-ziekte/>

mij een raadsel.”

Du Mosch: : “Want?”

Van Liempt: “Onmiddellijk zeg ik, als het moet elke dag en overal, dat die twee kleurenbijlages die Frits Barend en Henk van Dorp in '79 voor *Vrij Nederland* gemaakt hebben ontzettend goed waren en ontzettend belangrijk en ook een soort basis hebben gelegd voor de geschiedschrijving van de sport in Nederland.”

Du Mosch: : “Okay, waarvan akte, Ad. Maar die twee edities van *Vrij Nederland* heb jij niet gezien, niet gelezen en niet gebruikt?”

Van Liempt: “Ik heb ze ooit gezien, toen ze uitkwamen, later nog wel es teruggelezen, maar voor het schrijven van deze speech niét gezien.”

Du Mosch: : “Zouden die stukken de basis kunnen zijn geweest voor die VPRO-uitzending waar jij je wel op baseert?”

Van Liempt: “Dat is het ook voor een deel geweest en daar is destijds ook keurig melding van gemaakt [leugen 2; er is in die hele radio-uitzending met geen woord gerept over de VN-bijlagen uit 1979] . Maar dit was een lezing, in een lezing voor een publiek dat een opening van een tentoonstelling bijwoont ga je toch niet voetnoten in gebruiken? [Waarom dan wel refereren aan die radioserie?]. Maar goed, ik ben op alle momenten bereid om, zoals ik net zei, de verdiensten van deze twee mannen te roemen, want die hebben destijds prachtig werk gedaan, klaar.”

Du Mosch: : “Een van de twee auteurs van dat stuk waar Theodor Holman aan refereert, Frits Barend, was bij die lezing. Heeft Frits Barend na afloop tegen jou gezegd 'goede vriend, je hebt iets heel raars gedaan, net'?”

Van Liempt: “Sterker nog, hij zat naast me, daar, in de zaal, de hele middag, en hij heeft geen woord erover gezegd. Toen was ik dus wel een beetje verbaasd, toen ik, eh- ik heb zelf het *Parool* niet - maar toen het mij werd gemaaild, gisteravond, was ik wel een beetje verbaasd. Maar, ja, goed. Zo gaan die dingen kennelijk. Ik heb vanochtend, het eerste wat ik gedaan heb, een mailtje gestuurd naar het *Parool*, met het verzoek om mijn reactie te plaatsen, dus het antwoord van de laatste vraag die je noemde, van Theodor Holman, 'hoe zit dat? Dus die heb ik gemaaild en ze antwoordden van 'het komt in orde', dus we wachten maar even af of ze het plaatsen en dan is het volgens mij opgehelderd.”

Du Mosch: : “Ik neem aan dat het volgens de lijn loopt zoals jij het net verwoord hebt. Heb jij dan wel Frits Barend dan wel Henk van Dorp nog gesproken, recent?”

Van Liempt: “Die middag heb ik Frits Barend gesproken.”

Du Mosch: : “Ja, nee, maar recent?”

Van Liempt: “Daarna niet, nee.”

Du Mosch: : “Je hebt dus geen idee hoe zij hierop terugkijken?”

Van Liempt: “Nou , ja, dat las ik bij Theodor Holman, dat ze het jatwerk noemen, en, nou ja, ik loop al eventjes mee, en dit is echt geen jatwerk. Ik bedoel als je

citeert uit een radioprogramma, letterlijk citeer je, je zegt dat erbij, kan ik het toch moeilijk jatwerk noemen. Maar goed.”

Du Mosch: : “De column van Holman, tot slot Ad, heet 'Jatwerk', dat is de kop die [hij] erboven gezet heeft, hoe kijk je er tegenaan?”

Van Liempt: “Nou, daar haal ik mijn schouders over op. Ik ga gewoon verder met waar ik mee bezig ben. Ik vind het verder een rimpeling. Mijn ego is niet groot genoeg om hierdoor diep geraakt te zijn.”

Du Mosch: : “We zullen afwachten hoe snel dit weer uitdooft. Wat mij betreft is het nu wel gedoofd, overigens. Ad van Liempt, dank voor je uitleg.”

Van Liempt: “Dank.”